

Демборинська Тетяна Петрівна, *головний спеціаліст-економіст відділу ведення реєстру статистичних одиниць Головного управління статистики у Тернопільській обл.*

ОРГАНІЗАЦІЯ СТАТИСТИЧНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИНИЦТВА

Тваринництво у наш час є однією з найважливіших галузей у сільському господарстві, яка дає змогу забезпечувати населення високої якості продуктами харчування, які вкрай необхідні людині в щоденному раціоні. Дані продукти харчування становлять приблизно 35% загальної калорійності і трохи більш як 60% потреби білка в організмі. Проте, як частка тваринницької сировини у валовій продукції сільського господарства України становить 50%.

Найголовнішими напрямками розвитку тваринництва в Україні є орієнтація на:

- покращення породного та племінного складу тварин;
- прискорення розвитку кормо виробництва;
- організації виробництва та впровадження нових форм господарювання;
- досягнення оптимальної концентрації поголів'я тварин;
- поглиблення спеціалізації;
- освоєння передових технологій утримання худоби;
- покращення ветеринарного обслуговування тварин;
- краща якість роботи зоотехніків у даному напрямку.

Існують різні аспекти, які можуть розглядатися у якості основ статистичної системи. Вони включають основні функції статистичного відомства, його роль в житті суспільства, законодавчі основи, незалежність його діяльності

від зовнішнього впливу, взаємовідносини з респондентами і користувачами статистичної інформації.

Для дослідження економіки в цілому, та її окремих елементів широко застосовується статистичний підхід. Ефективне управління можливе лише тоді, коли основні закономірності розвитку суспільства будуть представлені у вигляді статистичного висвітлення. Ще навіть у давні часи Аристотель писав, що спочатку треба збирати факти і тільки після цього їх вивчати. Цей підхід до статистики не змінився до тепер.

І саме статистика широко та об'єктивно відображає розвиток та стан цієї галузі. Дану галузь вона вивчає за допомогою статистичних показників, таких як:

- показник наявності, складу і розміщення худоби;
- відтворення і руху тварин;
- продуктивності усіх тварин;
- виходу товарної та валової тваринницької продукції.

Система статистичної звітності в сільському господарстві визначається табелем звітності (списком діючих форм звітності, що затверджується Держкомстатом України), в якому зазначаються номер форми звіту, його найменування, періодичність і термін подання, кому і ким подається звіт, спосіб його подання. За термінами подання розрізняють звітність поточну, що подається протягом року, і річну, що подається за підсумками року. Те-

рміни подання звітності та її періодичність визначаються відповідно до особливостей конкретних сільськогосподарських явищ і процесів. Так, звітність про стан тваринництва подається впродовж усього року. Поточна звітність може бути також місячною, кварталною і піврічною.

Основним джерелом інформації для формування показників статичної звітності є дані бухгалтерського обліку. Проте впровадження у вітчизняну практику міжнародних стандартів статистики призвело до появи методологічних розбіжностей між бухгалтерським обліком та вимогами міжнародного рахівництва. Досліджуючи проблеми гармонізації бухгалтерського обліку й національного рахівництва, Р.М. Моторин зазначає: «Будучи обліковою системою мікрорівня, бухгалтерський облік необхідний як джерело інформації для проведення макроекономічних узагальнень, зокрема, для складання статистичної системи національних рахунків. Водночас, існує проблема узагальнення даних, їх взаємного узгодження». У результаті порівняння концептуальних основ бухгалтерського обліку та системи національних рахунків дослідники приходять до висновку, що ці дві облікові системи можуть бути взаємопов'язані, оскільки: мета і завдання бухгалтерського обліку і системи національних рахунків не суперечать одне одному; інструментарій облікових систем визначений, формалізований і доступний для вивчення; показники бухгалтерського обліку та системи національних рахунків взаємопов'язані та допускають трансформацію. При цьому слід враховувати, що бух-

галтерський та статистичний облік мають різні цілі і завдання, а отже, різні об'єкти обліку, якісні характеристики, показники.

Особливостями статистичного обліку в сільському господарстві є те, що він ведеться, в першу чергу, за функціональною ознакою, а також за територіальним принципом, тобто за місцем знаходження сільськогосподарських ресурсів (землі, поголів'я), а не за місцем реєстрації господарюючого суб'єкта.

В Україні сільськогосподарську продукцію виробляють:

– більше 17 тисяч сільськогосподарських підприємств, з яких майже 13 тисяч це великі товаровиробники. Сільськогосподарські підприємства мають 83% сільгоспугідь, 42–67% поголів'я основних видів худоби. Ними виробляється 41% валової продукції сільського господарства;

– близько 36 тисяч селянських (фермерських) господарств. Вони мають менше 3% сільгоспугідь та 0,5% поголів'я худоби. Ними виробляється менше 1% валової продукції сільського господарства;

– близько 20 мільйонів особистих підсобних господарств населення, присадибних, садових та городніх ділянок (з них – більше 6 млн. домогосподарств у сільській місцевості). Населення має 15% сільгоспугідь, 33–58% поголів'я худоби. Ним виробляється 8% валової продукції сільського господарства.

Організація статистичного спостереження виробництва продукції тваринництва в органах державної статистики здійснюється за формами № 24

(річна) «Стан тваринництва за 20 ___ р.», термін подачі якої, до 20 січня та № 24-сг (місячна) «Стан тваринництва», яка подається щомісячно до 2 числа кожного місяця. Дані форми статистичної звітності подаються на основі інструкцій щодо їх заповнення. Показники форми виробництва продукції, обсягів заготівлі та витрат кормів усіх видів, респонденти повинні заповнювати у цілому за рік (наростаючим підсумком); а показники щодо наявності і поголів'я тварин всіх видів, та кормів – станом на відповідну звітну дату.

Подають дані форми статистичної звітності, респонденти, які здійснюють сільськогосподарську діяльність, зокрема мають худобу та птицю (орендовану чи власну) на початок або протягом звітного року, або не мають худоби та птиці, але займаються заготівлею кормів. У такому випадку заповнюють, лише розділ 7 «Баланс кормів» форми № 24 (річна), органу державної статистики за місцем здійснення виробничої діяльності, або місцем утримання худоби чи заготівлі кормів.

Метою проведення досліджень зі статистики тваринництва є отримання статистичної інформації про обсяг виробництва основних видів продукції тваринництва, продуктивність худоби і птиці, чисельності та поголів'я худоби і птиці, витрачання основних видів кормів на відгодівлю худоби та птиці, на виробництво одиниці продукції тваринництва.

За результатами розробки даних за формами № 24 (річна) та № 24-сг (місячна) на підставі первинних звітів підприємств у розрізі районів, регіонів органи державної статистики форму-

ють архів та часові ряди, які зберігають у терміни, передбачені постановкою задачі на програмне забезпечення цього державного статистичного спостереження.

При поширенні інформації користувачам органи державної статистики здійснюють контроль дотримання правил конфіденційності даних.

Основними статистичними публікаціями зі статистики тваринництва в органах державної статистики є:

– експрес-випуск «Стан сільського господарства»;

– доповіді: «Про соціально-економічне становище України», «Сільське господарство України»;

– статистичні бюлетені: «Стан тваринництва в Україні» (щомісячно), «Стан тваринництва в Україні» (попередні дані за рік), «Статистичний бюлетень» (щомісячно);

– статистичні збірники: «Україна в цифрах у ___ році», «Україна ___», «Статистичний щорічник України», «Регіони України», «Тваринництво України», «Сільське господарство України»;

– таблиці для веб-сайту Держкомстату та запитальників міжнародних статистичних організацій.

На запити користувачів органи державної статистики надають інформацію за формами № 24 (річна) і 24-сг (місячна) у паперовому вигляді, на магнітних, електронних носіях, засобами зв'язку (у т.ч. розміщення на веб-сайті), шляхом безпосереднього випускання у порядку та умовах, визначених Держкомстатом.

Правовою основою статистичної діяльності, пов'язаною з проведенням

державних статистичних спостережень та надання інформаційних послуг, орієнтованих на збір, обробку, аналіз, поширення, збереження, захист та використання статистичної інформації, з метою забезпечення їх достовірності, а також поліпшення статистичної методології, є Конституція України, Закон України «Про державну статистику» та інші закони України, а також нормативно-правові акти, які регулюють відносини в галузі статистики, інформації, інформатизації, науково-технічної діяльності, стандартизації, а також міжнародні договори України в галузі статистики, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Дана галузь сільського господарства України, маючи досить сприятливі природні та кліматичні умови, трудові та земельні ресурси тощо, перебуває у важкому стані та занепаді. В умовах світової кризи вітчизняне тваринництво потребує ефективного та високого захисту з боку держави. Тому залишається широке поле для досліджень механізмів державної підтримки розвитку тваринництва з метою забезпечення населення продуктами харчування високої якості, відновлення потенціалу даної галузі та виведення її на високий рівень міжнародних стандартів з стабільними міжнародними позиціями.

Література:

1. Глосарій до плану статистичного спостереження, затверджений наказом Держкомстату від 29.12.2009 № 498.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Закон України «Про державну статистику» (зі змінами та доповненнями) від 02.10.1992 № 2657-XI.
4. Зубов В.П. Аристотель. М., 1963. Мироненко О. М. Проблема прав і свобод людини у давній політ.-правовій думці. К. 1995.
5. Методика проведення розрахунків основних показників обсягів виробництва продукції тваринництва в господарствах усіх категорій, затверджена наказом Держкомстату від 05.08.2008 № 270.
6. Методичні рекомендації щодо проведення розрахунків витрат кормів худобі та птиці у господарствах усіх категорій, затверджені наказом Держкомстату від 24.01.2008 № 18.
7. Моторин Р.М. Гармонізація бухгалтерського обліку й національного рахівництва / Р.М. Моторин // Фінанси України. – 2010. – № 3.
8. Наказ Держкомстату, Мінагрополітики і Держкомзему «Про удосконалення системи статистичного обліку в сільському господарстві України» від 26.04.2000 № 127/53/48
9. Положення про Реєстр статистичних одиниць та формування основ сукупностей одиниць статистичних спостережень за діяльністю підприємств, затверджене наказом Держкомстату від 21.12.2009 № 481.
10. Статистичний збірник / Тваринництво України. – 2014 – 210 с.
11. Термінологічний словник / наук. керівник О.О. Васечко – 1-е видан., – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 140 с.
12. Удосконалення законодавства України у галузі статистики / Підгот. Ю.М. Остапчук. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2002. – 255 с.